

GOZDARSKI INŠTITUT NA PRAGU TRETJEGA DESETLETJA

Ing. Milan Ciglar

Zbornik Inštituta za gozdno in lesno gospodarstvo Slovenije — peti po vrsti, kar je izšla v letu 1950 njegova prva številka — naj bi v letu 1967 opozoril našo strokovno javnost, da je bil pred dvajsetimi leti ustanovljen Gozdarski inštitut Slovenije.

Navada je, da se takšne obletnice obhajajo na bolj viden in slovesen način, bodisi s slavnostnimi zborovanji, obdarovanjem posebno zaslužnih sodelavcev, bodisi z izdajanjem posebej za to opremljenih publikacij. Odločili smo se, da mi tega ne bomo storili. Razmere, v katerih živi inštitut, mu tega namreč ne dopuščajo in sredstva, s katerimi razpolaga, so vsa zelo preudarno naložena v samo raziskovalno delo. Poleg tega je tudi marsikatera gospodarska organizacija, ki je naročnik in plačnik našega dela, v nezavidljivem položaju.

Sicer pa je gotovo samo delo in seveda njegovi rezultati dovolj primeren način, kako spomniti našo javnost na obstoj gozdarskega inštituta in na nujnost raziskovalnega dela v gozdnato bogati in zelo pestri Sloveniji. Pričujoči peti zvezek zbornika ima prav ta namen. Sestavki, ki jih vsebuje, so rezultat raziskovalnega dela v zadnjem času in niso izbrani posebej za takšno, morda bolj slovesno priložnost, kot je dvajsetletnica inštituta. Iz njih pa je dovolj razvidna glavna usmerjenost našega inštituta in delovni rezultati nekaterih njegovih sodelavcev.

Vsekakor bi bilo prav in koristno, če bi se ob dvajseti obletnici inštitutovega obstoja podrobneje poglobili v njegovo dosedanje življenje, v okoliščine, ki so narekovale njegovo ustanovitev in ki narekujejo njegov obstoj tudi za prihodnje. Potrebno bi bilo pregledati vse njegovo dosedanje raziskovalno in drugo delo in oceniti rezultate tega dela ter še posebej njihov pomen za naše slovensko gozdno gospodarstvo. Kazalo bi pregledati vse številne elaborate, študije, strokovna mnenja, delo inštituta pri vzgoji strokovnega kadra, nato pa ob podrobnih analizah ugotoviti, kaj je bilo prav in kaj ne. S tem bi mogli koristneje in uspešneje predvidevati naše delo za prihodnost ter si ustvariti jasnejšo sliko o bodočem razvoju inštituta oziroma raziskovalnega dela sploh. A to bi bilo obsežno delo, ki bi zahtevalo širokih in poglobljenih študij, ki jih naenkrat in v kratkem času ne bi mogli opraviti. Vsekakor pa je dejstvo, da se bo temu treba posvetiti, saj se tudi že izven inštituta slišijo takšne zahteve. V dvajsetih letih se je nabralo tega zelo veliko in dejstvo je, da naša strokovna javnost, posebno še mlajši strokovnjaki, o tem zelo malo vedo. Mnogo tega, kar je bilo na inštitutu storjenega, izdelanega in danega strokovni javnosti v uporabo, je šlo mimo mnogih naših strokovnjakov, mnogo tega celo v pozabo.

V razmerah, v katerih inštitut živi, in v mejah sredstev, s katerimi razpolaga, je vsako širše publiciranje naših del največkrat nemogoče. Težave s publiciranjem imajo tudi večje in bolj razvite raziskovalne organizacije, ne samo pri nas, ampak tudi v svetu. Poleg tega smo Slovenci še majhen narod, ki se mu s tem v zvezi postavljajo še posebne težave.

Letna poročila, ki jih pošilja inštitut svojim naročnikom ter vsem neposrednim in posrednim sodelavcem, vsebujejo natančne podatke o raziskovalnem in drugem delu inštituta za posamezna leta. Že zbirka samih naših letnih poročil bi lahko rabila za trajen pregled naše dejavnosti v zadnjih desetih, petnajstih letih. Kaže pa, da letna poročila ostajajo povečini zaprta v predalih na sedežih podjetij ter drugih ustanov in da strokovna javnost o njih kaj prida ne izve.

Naš zbornik je bolj poredek, vsakokrat je ob izidu za inštitut resno breme. Po svojem obsegu in vsebini pa se kljub temu lahko postavi v vrsto s tovrstnimi publikacijami večjih in bogatejših inštitutov, bodisi doma, bodisi v svetu. Prav gotovo služi kot tak širjenju znanstvene misli tudi na področju gozdarstva in uveljavljanju našega raziskovalnega dela, tako doma, kot zunaj naših meja. Ob združitvi s podobno publikacijo, ki jo izdaja Biotehniška fakulteta občasno tudi za gozdarsko področje, bi obseg zbornika lahko zrasel, prihajal pa bi v javnost veliko bolj pogosto.

Dvajset let pomeni za življenje človeka že dolgo obdobje, prvih dvajset let celo njegovo mladost. Ali ne velja morda podobno tudi za naš inštitut? Tudi naš inštitut je v svojih prvih dvajsetih letih rasel, se spreminjal, tako kot so se spreminjale pri nas družbene in gospodarske razmere, kakor so se spreminjali in se razvijali njegovi strokovni in raziskovalni sodelavci. Tudi naš inštitut je zato rezultat tega razvoja in vseh zunanjih okoliščin. Včasih je bilo težko slediti splošnemu razvoju, težko slediti tudi razvoju naših gozdnogospodarskih organizacij, predvsem zato, ker so denarna sredstva, ki so bila na voljo inštitutu, ponavadi zaostajala za potrebami, ki jih je narekovalo bodisi raziskovalno delo samo, bodisi gospodarske organizacije.

Kljub vsemu po dvajsetih letih lahko trdimo, da ima naš inštitut med našo strokovno javnostjo že svojo tradicijo, ob vzporednem razvoju in medsebojnem sodelovanju z gozdarskim oddelkom Biotehniške fakultete pa tudi svojo veljavo. Ob sedanjih pogojih, ki so posebno glede razpoložljivih sredstev, kakovosti in neposrednosti raziskovalnega dela veliko bolj ostri, kot pa so bili v prvih letih inštituta, prehaja inštitut v zrelejšo in odgovornejšo obdobje svojega razvoja.

Za rojstni dan inštituta velja 26. april 1947, ko je v Uradnem listu Ljudske republike Slovenije izšla odločba o ustanovitvi »Gozdarskega inštituta Slovenije«. Seveda so se priprave za njegovo ustanovitev začele že pred tem. Utemeljitev za njegovo ustanovitev je v njegovi ustanovni listini kaj kratka in jedrnata: inštitut se ustanavlja zato, »da se postavijo temelji v načrtovanju gozdnega in lesnega gospodarstva, da se izboljša gozdna in lesna proizvodnja in da se pospešuje tehnični napredek v gozdarstvu«.

V odločbi o ustanovitvi inštituta so bile začrtane tudi njegove naloge:

- inštitut vodi, usmerja in združuje vse znanstveno delo v gozdarstvu in lesni industriji Slovenije;
- spremlja razvoj gozdarske in druge znanosti ter vzdržuje stike s podobnimi ustanovami v tuzemstvu in inozemstvu;

— proučuje posebne pogoje in činitelje gozdarstva in lesne industrije v Sloveniji ter z izsledki svojih raziskovanj daje pobudo za naprednejše gospodarstvo;

— daje nasvete in strokovna mnenja s področja gozdarstva in lesne industrije;

— proučuje izvajanje znanstvenih izsledkov v praksi;

— izdaja poročila o svojem delu, razprave in druge publikacije;

— sodeluje pri usposabljanju in spopolnjevanju gozdarskih strokovnih kadrov.

Čeprav je listina o ustanovitvi inštituta že močno odmaknjena v preteklost, tega o začrtanih nalogah ne bi mogli trditi. Te so povečini vedno in povsod pričujoče, avtorjem listine pa je treba izreči ob tem vse priznanje.

Predaleč bi nas zapeljalo podrobno razčlenjevanje navedenih nalog in tega, kar je bilo ali ni bilo v dvajsetih letih storjenega. Zelo bežno se ustavimo ob enem ali drugem vprašanju.

Takoj lahko ugotovimo, da naš inštitut po dvajsetih letih obstoja ne vodi in ne združuje vsega znanstveno raziskovalnega dela niti v gozdarstvu niti v lesni industriji. Na tem mestu ne bi mogli podrobneje razčlenjevati in opisovati vzrokov, zakaj je temu tako, ali je sedanje stanje res najprimernejše in najboljše za sam razvoj znanstvenega in raziskovalnega dela ter gozdarske in lesne stroke. Vzroki so bili v prvi vrsti izven inštituta, čeprav tudi subjektivnih silnic pri tem ne gre zamolčati, pogojeni so bili v zvezi z našim splošnim gospodarskim razvojem in razvojem gospodarskega sistema. Kar je bilo nekoč enotno in usklajeno, se je razdrobilo, porajale so se nove institucije in organizacije. Rahlo so to nakazovale spremembe imena inštituta, ko je postal iz Gozdarskega inštituta Slovenije leta 1952 Inštitut za gozdarstvo in lesno industrijo in nato leta 1954 Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo. Prav to leto je postal inštitut iz proračunske ustanove finančno samostojen zavod.

Medtem je bil ustanovljen gozdarski oddelek sedanje Biotehniške fakultete, ki se je kasneje izoblikovala v njem še posebna lesna smer, ustanovljen je bil Inštitut za lesno industrijo, močno je posegla v fitocenološka raziskovanja na področju gozdarstva Slovenska akademija znanosti in umetnosti oziroma njen Biološki inštitut. Poleg tega so oživel tako pri gozdarstvu kot pri lesni industriji nekateri biroji, ki so bili v začetku usmerjeni predvsem v projektivno delo, a so se ob svojem razvoju nekje bolj, nekje manj pričeli usmerjati tudi v raziskovanja.

Mislimo, da je takšno stanje ob upoštevanju sedanjih okoliščin in ob realnem gledanju v prihodnost lahko zelo zaskrbljujoče. Zaradi finančnih in drugih težav sicer prihajajo od posameznih institucij pobude za takšno ali drugačno združevanje in usklajevanje raziskovalnega dela, a kaže, da se stvari od tod dalje ne premaknejo. Gozdarstvo je pri tem še najbolj napredovalo. Predvsem na pobudo in zahtevo Poslovnega združenja gozdnogospodarskih organizacij so bila urejena nekatera razmerja med inštitutom in fakulteto. Obveljalo je gledišče o enotnem raziskovalnem delu, ki naj bo organizacijsko povezano v inštitutu, ne glede na to, odkod so raziskovalni sodelavci. Na področju lesarstva pa, žal, razen morda nekaj rahlih poskusov še ni bilo kakega vidnejšega napredka.

Najbrž bi morali raziskovalni delavci s področja lesne industrije napraviti v zvezi z zblizanjem s fakulteto podobne korake, kot so jih naredili gozdarji,

in seveda obratno. Pri tem naj bi natančno opredelili, kaj je raziskovalno delo in kakšne so njegove perspektive za lesno industrijo, ter prešli v enotno organizacijo. Skupaj z gozdarskim oddelkom Biotehniške fakultete oziroma z obema njegovima smerema, gozdarstvom in lesarstvom, bo to toliko lažje in boljše. Trdnejša osnova raziskovalnemu delu s področja gozdarstva in lesarstva je zaradi tolikih istovetnih potreb in stičnih točk lahko samo enotna raziskovalna organizacija v okrilju Biotehniške fakultete. Menimo, da so nekdam tako močne sredobežne sile, ki so privedle do sedanjega stanja, v sedanjih razmerah močno oslABLJENE. Seveda pa so koraki naprej možni le ob ustrezni in vsestranski notranji pobudi.

Že kar mogočna inštitutska zgradba pod Rožnikom, ki je bila dograjena ob koncu prvega desetletja inštituta ob velikih naporih in s prizadevnostjo tedanjega inštitutskega vodstva, prav tako pa tudi s sredstvi in naporih naših gozdnogospodarskih organizacij, je pomenila z vsemi svojimi prostori tedaj uresničitev tistih zunanjih pogojev, ki bi omogočili skladen razvoj vseh inštitutskih oddelkov. Vendar do tega, žal, ni prišlo. Kljub temu, da inštitutski prostori danes niso prazni, še vedno čakajo bolj smotrnega izkoriščanja in izpopolnitve namena, za kar so bili zgrajeni.

Slovenija je s svojimi, uspevanju gozdov tako naklonjenimi naravnimi pogoji, s svojo zgodnatostjo in gozdarsko tradicijo prav gotovo upravičena imeti svojo posebno raziskovalno ustanovo, ki naj se ukvarja s posebno problematiko naših gozdov, obenem pa se vključuje v širši tok raziskovalnega dela bodisi doma v Jugoslaviji, bodisi v svetu. Zaradi razdrobljenosti raziskovalnega dela v jugoslovanskem merilu in ob prešibkem medsebojnem uravnavanju raziskovalnih programov so medsebojno sodelovanje in rezultati takega sodelovanja kaj brezpomembni. V jugoslovanskem prostoru se srečujejo razni inštituti, tako s področja gozdarstva, kot tudi lesne industrije, največkrat le v zvezi z delitvijo zveznih sredstev za raziskovalno delo. Teh pa je vedno manj in kot taka ne pomenijo čvrstejšje osnove za programiranje raziskovalnega dela in obstoj posameznih inštitutov.

Ob številnih, včasih tako težavnih vprašanjih okrog financiranja raziskovalnega dela smo si v teku zadnjih let morali priti na jasno, naj se zanesemo predvsem nase in na naše neposredne naročnike, to je naše gozdnogospodarske organizacije. Poslovno združenje gozdnogospodarskih organizacij je lahko edina trdna osnova za programiranje bolj dolgoročnih in bolj splošnih raziskovalnih nalog, ki se tičejo gospodarjenja z vsemi gozdovi v Sloveniji, same gospodarske organizacije pa so s svojimi posebnimi naročili porabniki splošnih znanstvenih dognanj na svojih območjih in v svojih posebnih razmerah. Pri tem naj posebej omenimo in poudarimo odgovornost, ki je nikakor ne zanikajo ali zmanjšujejo gozdnogospodarske organizacije za delo in razvoj inštituta. Medsebojni odnosi se krepijo in najbrž ne pretiravamo, če izražamo svoje mnenje, da je v tem pogledu prav gozdarstvo med naprednejšimi gospodarskimi panogami v Sloveniji.

Delež sredstev, ki jih odmerjajo gozdnogospodarske organizacije za raziskovalno delo, morda še ni na ravni razvitejših držav, vendar je v nenehni rasti. Od inštituta samega, njegove usmerjenosti, programiranja raziskovalnega dela, seveda pa tudi od uspešnosti in neposrednosti tega dela je odvisno, če bo ta rast napredovala in ne bo pričela usihati. S stalnimi medsebojnimi stiki med raziskovalnimi delavci in strokovnjaki v gospodarskih organizacijah, v skupnem

iskanju vprašanj, ki bi jih bilo treba raziskovati, delo inštituta lahko samo narašča.

Ob tem naj bi posebej opozorili na to, da znanstveno raziskovalna ustanova, kot je naš inštitut, ne more iz dneva v dan spreminjati svojega delovnega programa, kar je včasih rahlo čutiti v željah nekaterih krogov izven inštituta. Inštitut ne more za vsako ceno naenkrat povečati obsega svojih del, tudi če so morda trenutno na razpolago finančna sredstva. Držati v svojih rokah vsa sredstva za raziskovalno delo za vsako ceno bi bilo nepravilno, nesmotrno in neodgovorno. Tvegano bi bilo, navadno pa tudi škodljivo, sprejemati v zvezi z nekim, morda konjunkturnim vprašanjem, na inštitut nove strokovnjake, če vnaprej ne poznamo njihovega nagnjenja za raziskovalno delo — saj gre pri tem ponavadi za mlajše ljudi — ali pa če jim inštitut ne more zagotoviti tudi daljše prihodnosti.

Morda bi po dvajsetih letih obstoja inštituta in osemnajstih letih gozdarskega oddelka Biotehniške fakultete predvsem lahko kritično ocenili premajhno skrb za perspektivno oblikovanje mladih raziskovalnih delavcev. Da je temu tako, seveda niso bile vedno krive samo notranje razmere v obeh institucijah, ampak največkrat pomanjkljiva sredstva, ki so bila na voljo za izplačevanje osebnih dohodkov znanstveno raziskovalnih delavcev. Nujno pa je posvetiti vprašanju mladih raziskovalcev večjo pozornost, tako s strani odgovornih predstojnikov posameznih odsekov na inštitutu in fakulteti, kot tudi s strani gospodarskih organizacij. Pri tem ne gre le za povečanje njihovega števila, ampak tudi za njihovo kakovost in znanstveno poglobljenost. Prav tu pa smo zaradi razmer, v katerih živimo, največkrat preveč popustljivi.

Po dvajsetih letih je seveda čas in nujnost, da bi stopili v ospredje mlajši strokovnjaki. Ne bi smeli več opravičevati tistih naših, sicer zelo zaslužnih in delovnih strokovnjakov, ki si z neposredno vzgojo ne morejo zagotoviti tudi svojih naslednikov, takšnih, ki bi lahko kasneje od njih prevzeli začeto delo in ga nadaljevali ter izpopolnjevali. Edino v tem so namreč lahko perspektive inštituta in fakultete in znanstveno raziskovalnega dela sploh!

